

været et ret omfattende arbejde, og jeg skal ikke bebrejde forfatteren, at han ikke har taget det op inden for en specialeopgaves rammer.

Derimod virker det forbløffende på en historiker, at undersøgelsen end ikke strejfer de tidligere danske og tyske behandlinger af sprogforholdene i Sydslesvig (C. F. Allen, Karl N. Bock, Paul Selk, Chr. Stenz) der vel sagtens ikke i enkeltheder kan jävnføres med denne interviewundersøgelse – se dog Gerd Vaagts anmeldelse af bogen i *Grenzfriedenshefte* 1975, s. 119f., der sammenligner med Selk og for øvrigt med rette anker over, at TV-, radio- og læsevaner ikke er berørt i undersøgelsen – men som dog må kunne yde bidrag til det perspektiv, der nu kun mere eller mindre ubevidst er indbygget i opgaven. Forfatteren lægger i hvert fald ikke skjul på, at han er dansk sydslesviger og ønsker »at fastholde nogle væsentlige aspekter af de sproglige – i videre forstand nationale – brydninger, der har eksisteret og stadig eksisterer i Sydslesvig, men som i fremtidens integrerede Europa synes at måtte forsvinde« (s. 4).

Netop denne bedrøvede formodning er der imidlertid ikke hjemmel for i Søren Ryge Petersens undersøgelse. Det er jo de »folke«-sprog (plattysk, sønderjysk) der ikke formidles af noget institutionelt apparat (uddannelsessystem, massemedier), der er vigende, ikke »kultur«-sprogene. *Dansk eller tysk* er i en vis forstand en vildledende bogtitel. Taberen eller taberne er da allenfals de af familien, naboer, det private og nære miljø formidlede sprogtyper, vinderne de »koncessionerede« sprog. Hvorfor skal disse sene men konsekvente frugter af de nationale tankers udvikling nu lægges det integrerede Europa til last?

Lorenz Rerup.

HENRY MORTON. SKITSEBOG OG DAGBOG FRA DANSK VEST-INDIEN 1843–44. *Udgivet af Dansk Vestindisk Selskab og St. Croix Landmarks Society. 1975. 184 s. Ill. Indb. 180 kr.*

Dette fornemme værk, hvis fremkomst skyldes Dansk Vestindisk Selskab (ved arkitekt Einar Kirk) og museumsforeningen St. Croix Landmarks Society, er i form og indhold et usædvanligt stykke dansk lokalhistorie fra kolonitiden. Den 36-årige amatørkunstner pastor Henry Jackson Morton opholdt sig indtil maj 1844 nogle måneder på de tre dansk-vestindiske øer og vendte hjem til Philadelphia med en skitsebog og en lille dagbog, begge fyldt med indtryk af natur og kulturliv på disse øer, der endnu var et slavesamfund (negerfrigørelsen kom brat i 1848). Mortons familie opbevarede gennem flere generationer tegninger og dagbog, men i nyeste tid er det lykkedes St. Croix Landmarks Society at opspore og købe hovedparten af samlingens henved 60 tegninger og akvareller. Stærkt interesseret i en udgivelse blev også Dansk Vestindisk Selskab, der blandt sine medlemmer tæller adskillige, som er født i Vestindien før øsalget i 1917. De to selskaber har samarbejdet gennem et fælles udvalg, og alle bidrag fore-

ligger på engelsk og dansk. Rigsbibliotekar Palle Birkelund har oversat forfatteren Florence Lewisohns engelske tekst, og museumsdirektør Henning Henningsen har et afsnit om amatørkunstnere på St. Croix i 1830-40erne. Ved siden af Henry Morton omtaler dr. Henningsen især Frederik von Scholten, hvis »tegnebøger« indeholdt talrige akvareller, »sobre, men dog romantiske«, af landskaber, bygninger og folketyper (en del af akvarellerne vil være kendt fra værket »Vore gamle Tropekolonier«). Antagelig har Morton set mange af den 11 år ældre amatørkunstners arbejder, en del af deres tegninger har samme motiv, og von Scholten kopierede i et enkelt tilfælde en tegning af Morton (vaskepigerne ved bækken). Den amerikanske præst havde sikkert større kunstneriske evner end von Scholten; så velkomponerede dennes akvareller end er, overgår Henry Morton ham i sine nydelige, ofte flygtige, men næsten altid levende og udtryksfulde skitser.

Motiverne er mangfoldige. Morton har portrætter af guvernør Peter von Scholten, bror til Frederik von Scholten, af officerer, plantageejere m.fl. Men aristokratiet har næppe interesseret kunstneren i samme grad som øernes afvekslende landskaber, skibe i havnene og ved kysten, plantager inde i landet, den frodige plantevækst og det ejendommelige folkeliv. Han har tegnet mange bygninger: guvernørbolig, fort, missionsstation, købstadhuse, skoler, plantage-hovedbygninger, sukkermøller (nogle i forfald) o.a. Men uden tvivl har menneskene, især de mørke, moret ham mere. I byerne kan det løst skitserede myldrende »lørdagstov« eller kvinder med byrder på hovedet godt stjæle billedet fra bygningerne; der er også mennesker i forgrunden ved Herrnhuterkolonien og adskillige plantager, og et næsten lystigt arbejdsliv udfolder sig ved en sukkermølle i høsttiden. Der er fart over feltet, når kvikke vogterdrengene driver æsler, og når slaver skræmt af en opsynsmand haster fra hvilen under et mægtigt kapoktræ tilbage til arbejdet. Og en af pigerne, der vasker tøj i bækken, er sandt at sige mere charmerende end den feterede københavnskfødte dame, som Morton tegner i en kreds af officerer (s. 172) og ofrer usædvanligt mange poetiske (og let ironiske?) ord på i *dagbogen*. Den er forøvrigt korrigeret, men også her er skibe, landskaber, planterigdom og mennesketyper i forgrunden. Om gejstligheden har han kun få ord, men bl.a. et lille hib til »de kloge folk« i den protestantiske episkopale kirke, som var lidt vel glade for at tale. Humor savnede pastor Morton ikke. *Dagbogen* slutter overraskende med beretningen om en irsk forvalters komisk-forskrækkende ridt på en bunke *magas* (knuste sukkerrør) ned ad en afløbsrende med et fald på 200 fod i en vinkel på 45 grader!

Fridlev Skrubbeltrang